

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia.
BRAȘOV, piața mare Nr. 30.
Scrisorile nefrancate nu
se primesc. Manuscriptele
nu se returnează.
INSERATE se primesc la AD-
MINISTRAȚIUNEA în Brașov și la
următoroile Birouri de anunțuri:
In Viena: M. Dukes Nachf.
Max. Augenthaler & Emerich Looser.
Heinrich Schalk. Rudolf Mosse.
A. Oppelka Nachf. Anton Oppelk.
In Budapesta: A. V. Goldber-
ger, Ekelein Bernat. In Ham-
burg: Marolyi & Liebmann.
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
riă garmond pe o coloană 6 or.
și 30 cr. timbru pentru o pu-
blicare. — Publicări mai dese
după tarife și învoială.
RECLAME pe pagina a 3.a o
seriă 10 or. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

A N U L L X I I .

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se primumeră la toate ofi-
cele poștale din țară și din
afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea. Piața mare
Târgul Inului Nr. 30, etajul
I.: Pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu două în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei
luni 3 fl. — Un exemplar 5 or.
v. a. sau 15 bani. — Atât abo-
namentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 80.

Brașov, Sâmbătă 10 (22) Aprilie.

1899.

Să veghiăm!

De un timp încetează să se observă
erași o mare mișcare în tabăra ad-
versară, care și are ca obiectiv bise-
ricele și confesiunile nemaghiare din
țară. Uneltirile în contra autono-
miei acestor biserici, ultimul scut al
desvoltării spirituale, morale și na-
ționale a popoarelor din sinul ace-
stor biserici, au luat un avânt nou
sub devisa clădirei statului național
maghiar.

Prin legea relativă la întregirea
venitelor preoțesci, supranumită a
„Congruiei“, adusă în anul trecut, s'a
dat cea dintâi lovitură mare orga-
nizațiunii autonome a bisericilor
nătre, căci prin acea lege se pre-
gătesce amestecul guvernului în afa-
cile interne ale acestor biserici.
Numai așa vor pute scăpa bisericile
nătre de acel periculos amestec,
decă vor fi în stare a-și ajuta ele
însele, renunțând la orice ajutor bă-
nesc din partea statului pentru sala-
risarea preoției, dat în nise condi-
țiuni atât de prejudiciabile autono-
miei lor și desvoltării pacifice și li-
niștite a credincioșilor lor.

Dér pe când cele două metro-
polii ale nătre stau în fața gravei
probleme, ce li-s'a impus, de a lua
grabnice măsuri de apărare față cu
urmările periculoase, ce le pôte avé
pentru clerul lor amintita lege a
Congruiei din 1898, uneltirile în
contra autonomiei se continuă și în
deosebii ele se concentrează acum în
contra pozițiunii autonome a bisericii
române unite.

Se împlinesc încetând doi ani,
de când în sinul clerului și a popo-
rului acestei biserici române s'a dat
 alarma față cu înoitele uneltiri pen-
tru subminarea autonomiei sale.

Punându-se în lucrare din nou
așa numita regulare a „autonomiei
catholicilor“, au reapărut erași pe
scenă tendințele dușmănoase indepen-
denței bisericii române unite și s'a
continuat încercarea de-a contopi
această biserică în autonomia biseri-
cei romano-catolice.

În urma acésta scim, că s'a pro-
dus o mișcare de protestare în în-
treg clerul și poporul metropoliei
române unite și într'o adunare ge-
nerală ținută în Clușiu în Iunie 1897
clerul și poporul și-a formulat postu-
latele sale pe baza dreptului de au-
tonomie de sine stătător.

Dela acésta adunare de protes-
tare și până ađi s'a lucrat în tăcere
în tabăra adversară pentru a-se pre-
găti statutul de organizare a „autono-
miei catolice“. Congresul din Peșta
a ales, precum scim, o comisiune de
două-deci și șapte pentru a elabora
acest statut, ér acésta comisiune a
însărcinat cu compunerea lui pe o
sub-comisiune de nouă înși. Proiec-
tul de statut lucrat de acésta sub-
comisiune, precum a respirat nu de
mult în public, nu se mărginesc nu-
mai la organizarea autonomiei bise-
ricești romano-catolice, ci vré să
tragă în cercul său și biserica ro-
mână unită, ignorând cu totul pro-

testul episcopatului și a clerului și
poporului ei.

În fața acestei noué cutezante
ne mai pomenite, pressa nătră a
dat din nou alarma, însă până acum
înafară de acésta nu s'a mai între-
prins nici o acțiune în sinul clerului
și a poporului român unit pentru a
dobândi regularea propriei auto-
nomii a bisericii sale, care se im-
pune cu necesitate și ca apărare în
contra uneltirilor dușmane existen-
ței naționale a bisericii.

S'a tot asigurat, că de acum
arhieriei români uniți au luat ces-
tiunea în mână. Ce au făcut și ce
au întreprins până acum, nu ni-s'a
spus, ér articuli ce apar în foia
bisericească din Blășiú despre situa-
țiunea mult amenințată, în care se
afă biserica, articuli de care am ți-
nut și ținem seamă și noi, nu fac de-
cât a-ne convinge tot mai mult, că
și clerul nostru unit este pătuns de
profunda îngrijire față cu marile
pericole ce amenință biserica.

Am fost arătat numai de cu-
rând cum comitetul, care se ocupă
cu uneltirile pentru maghiarisarea
limbei liturgice a afirmat într'o de-
clarațiune a sa, că Românii uniți, cu
eșecțiunea cător-va diare, n'au luat
poziția în contra mișcării, ce are de
scop acésta maghiarisare și că pe ei
nici nu i-ar interesa tot lucrul.

Nu-i vorbă, acésta nu se va
pute afirma și din partea celor dela
Congresul romano-catolic, cari unel-
tesc în contra autonomiei Români-
lor uniți. Este la mijloc protestul
episcopatului și al adunării dela
Clușiu. Dér ore era destul cu atât?
Nu trebuia și nu trebuie să se con-
tinue acțiunea în sinul clerului și
al poporului până când se va căș-
tiga garanță, că autonomia bisericii
române unite nu mai este din nici
o parte amenințată și că acésta liberă
este a și-o regula însași, după cum
cer interesele ei de viață?

Acestor întrebări, cari au devenit
forțe actuale trebuie să li-se dea
neamănat soluțiunea de lipsă. Și
până atunci însă datoria cere, să ve-
ghiăm.

Dela Sibiu ni-se scriu următoarele:
Ca întregire a raportului meu vé comunc,
că încă în decursul adunării comitatense
de eri biroul a dat cetire textului scrisó-
rei, prin care se răspunde la scrisórea de
adio a fostului ministru de interne Perczel.
El este următorul:

„Escelența Vóstră! Cu provocare la
prea onorata scrisóre dela 26 Februarie a.
c., prin care Escelența Vóstră, în urma de-
misionării și depărtării Vóstre dela con-
ducerea ministeriului de interne reg. ung.,
ați binevoit a mulțumi publicului acestui
comitat pentru princioasa sa conlucrare ofi-
cială, subsemnata reprezentanță comitatensă
din sinul adunării generale ținute ađi își
ia voia a mulțumi Escelenței Vóstre pen-
tru acésta și, întorcându-ve salutal de adio,
a se recomanda Escelenței Vóstre prea
plecat.“

Decă acésta scrisóre-răspuns a ieșit
atât de scurtă și sarbedă, este a se mul-
țumi numai discutiunii, ce s'a încins eri în
urma contra-propunerii d-lui Dr. A. Fráncu
și a împregiurării, că Sași „verđi“ Wittstock
și Schullerus au fost stăruiți să se facă cu-

noscut mai întâiú textul răspunsului în-
ainte de a se vota asupra cesțiunii, decă
se se dea ori nu, căci decă în răspuns s'ar
mulțumi fostului ministru de interne pen-
tru activitatea sa, ei ar trebui să voteze
contra lui. Majoritatea însă, precum scriți,
a decis să se primescă propunerea comi-
siunii permanente și numai mai târziu să
se cetescă în ședință și textul răspunsului,
după ce adevă va fi compus de birou. Așa
s'a și întemplat.

Din Bucovina.

Organul partidului național ro-
mân din Bucovina, „Patria“ din Cer-
năuți, se ocupă în numărul său dela
4 (16) Aprilie cu situația din Bucovina,
în deosebi cu abuzurile și ne-
dreptățile, ce se comit față cu Ro-
mânii din acea țară. Étä ce scrie
între altele „Patria“:

Ce ne este mai sfânt, biserica nătră,
este greu îngenuchiată. Autonomia ei,
câtă o mai are, este tradată. Nulitățile, ce
beșicele de săpun, se ridică la rangul.
Averea ei a devenit al doilea fond de
reptilii și este pericol, ca să nu se piérdă
de tot.

În institutul teologic se svonesce, că
se va instala o școlă de eniceri ucraino-
mani sub comanda unițiilor Stocki-Kos-
techi, sub firma valorosului scriitor de me-
moare de nebuni Ieremijczuk. Șcaunul me-
tropolitan zace de ani veduvit, căci per-
sóna, care pune pecetea și subscie actele
oficiose, este surdă pentru glasurile de ne-
mulțumire din întreaga țară; ea represintă
un ce fără vederi și fără suflet și este in-
visibilă pentru credincioșii bisericii. La
mult amar a ajuns biserica nătră!

Administrația țării a fost arătată în
tote splendorile sale cu ocaziunea verifică-
rii alegerilor în dietă și prin interpelați-
unile ulterioare făcute. Aprópe nici un petec
în Bucovina nu este, în care să nu gra-
seze demoralizarea susținută și însuflețire.
Poporul rural, neglijat prin atâta vreme
și dat pradă nenumăratelor lipitori ale sa-
telor, a ajuns aprópe de desperare, pără-
sesce vatra străbună și își caută altă pa-
triă în depărtări, deșertând comunele...

Cu forța poporul român este reținut
dela cultură. Instituțiunile, ce le are, sunt
vitreg tractate. Individii fără chemare con-
duc destinele școlare. Copiilor români li-se
fură limba părintescă din gură, în contra
voinței părinților. Esistă comune micste,
în cari populațiunea română constituie 70%,
pe când în școlă oopiți sunt înscriși ca
Ruteni și școlarii români nu fac decât
2-3%. Propaganda slavă deslăntuită se
aruncă cu furie asupra poporului român,
ca să-i scótă rădăcinile seculare din țera
sa mcštenită de străbuni. Se tinde la tē-
pirea conștiinței nătre naționale și la re-
ținerea în întunec a intelectului poporu-
lui nostru.

Nu se va trece însă la ordinea țilei
peste poporul român. De pământul Bucovina
ei l'egă tradițiunile, sângele și moște-
nirea. El este adănc nemulțumit. Din tóte
unghiurile țării eosesc diľnic scrisori peste
scrisori, cari pretind acțiuni mari. În po-
porul român trăesce conștiința drepturilor
și a demnității sale. Percurg țera emisari
toarmiți, ca să liniștescă spiritele. Ele nu
se vor liniști, până nu vor vedé salvată
biserica din nevrednica ei stare; ele vor
rémăne revoltate, până când sanctuarele
de cultură, școlile, nu vor fi curățite de

omidele agitațiunii slave; ele vor rămăne
potrivnice până când demoralizarea nu va
înceta și sistemul de guvernare nu va lua
o direcțiă rațională, conformă cu intere-
sele poporului român, ale țării și ale sta-
tului.

Representanții națiunii nătre au în-
trat în luptă. După spatele lor stă tot po-
porul. Nu va trece mult timp și de mii de
guri se va pronunța verdictul.

Înzadar vor fi tóte intrigile clicelor.
Poporul român pôte fi împilat, dér nu cu
consimțirea lui, nu cu propriul său ajutor.
El are rădăcină tare în țera asta, și decă
și este scurmat din tóte părțile, puterea sa
nu va fi frântă, nu va fi sdrobotită.

Mișcarea studențescă în Rusia.

Am făcut în diferite rânduri amintire
despre mișcarea studenților dela școlile su-
perióre din Rusia, și am arătat asupra es-
tensiunii mari, ce ea a cuprins în cercu-
rile studențesci de pe la universități și
academii. Étä în lumină oficiósă rusescă
proporțiunile acestei mișcări, ținta ei și mē-
surile ce s'au luat pentru a-o sufoca:

Anchetările mai noué — dice rapor-
tul oficios — ce le-a făcut guvernul ru-
sesc în acésta afacere, au scos la ivelă, că
mișcarea studenților are același caracter
politic, ca demonstrațiunile de pe timpul
Țarului Alexandru II, și că mișcarea a fost
pregătită sistematic. Când la începutul lui
Aprilie au fost arestați 20 de studenți dela
universitatea din Petersburg, s'au aflat la ei
250 de broșuri, cari așțau direct la revolu-
țiă. La studenții din Moscova s'au aflat
proclamațiuni, cari invitau pe studenți să
se ridice în contra sistemului dominant și
să tragă în mișcarea lor și pe cetățeni. La
studenții din Kiev cirula din mână în
mână o broșură, care arțta la revoltă pe
față, seu în ascuns în potriua guvernului.
Studenții din Varșovia au ridicat pretensiuni
politice, cerând cu deosebire, ca guvernul
să proclame egală îndreptățire a tuturor na-
ționalităților, să dea liberul drept de ale-
gere și să ștergă expulsarea; să pună în li-
bertate pe studenții arestați și să publice
procedura disciplinară și judiciară la uni-
versități.

Guvernul rusesc — continuă raportul
oficios — procede cu estraordinară rigóre
față de studenți, deore-ce se crede, că la
spatele studenților agitéză nihilistii, cari au
ucis pe Alexandru II. A eschis dela uni-
versitățile rusesci pe 800 de studenți și
trece peste mai multe sute numărul ace-
lora dintre ei, pe cari i-a arestat și cari își
așteptă pedepsa în închisori.

Din raport apare, că studenții ruși au
pregătit lucruri seriose, pôte că s'au înțe-
les pentru o revoltă generală, căci altfel
nu se pôte înțelege și esplica asprimea, cu
care procede guvernul contra lor. Până
acum era vorba de nise simple demons-
trații, ér acum i-se dá mișcării caracter
eminamente politic.

Turburările studențesci, după cum
scim, își au originea în atacul de pe stradă
dintre studenții universitari și poliția din
Petersburg, care i-a snopit și alungat cu
sabia. Din pricina acésta a erupt greva, ér
studenții de medicină hotăriseră, că vor
face grevă în contra prelegerilor, până când
colegii lor nu vor primi satisfacțiă. De
aici a urmat închiderea universităților,
nouvele înscrieri, eschiderile și în fine tur-

burarea. Nu era vorba până acum de cauze politice, și raportul oficios arătat mai sus a surprins nu numai lumea din Rusia, ci și străinătatea.

Ni se pare, că raportul are și altă tendință: el ar voi să acopere atitudinea guvernului rusesc, care nu prea ține seamă de libertate și liberalism, și ține s'o facă acosta mai ales acum în ajunul deschiderii conferenței propuse de Țarul Nicolae. Nu trebuie să se uite încă o împrejurare. Rusia a răpit Finlandei autonomia și libertatea, Țarul din Petersburg se teme, că amărăciunea Finlandezilor nu poate decât să fie nutrită și susținută prin mișcarea studențească. De aceea, capăt trebuie să se pună acestei mișcări, Țarul pentru a i-se pune capăt mai ușor și mai comod, e potrivit a i-se da caracter politic și a-o pune în legătură cu pretenziile agitațiunii nihiliste și revoluționare.

Cum-ă guvernul rusesc este firm hotărât a sugruma totul într'o suflare, dovedește și faptul, că pe 26 dintre studenții învinuți cu conducerea mișcării i-a deportat la Siberia.

Din dieta ungară.

Dieta ungară a sfârșit alaltăeri desbaterea asupra bugetului, primind și proiectul de lege referitor la apropiatiune. Au vorbit la acest proiect: contele Ioan Zichy, Francisc Kossuth, Lad. Rathay, G. Ugron și ministrul-președinte Szell.

Conte I. Zichy, din partida populară, a vorbit scurt, dăr îndesat. El a reflectat la vorbirile-program ale miniștrilor Szell, Daranyi și Hegedüs constatând, că conturile „noului ere” nu se văd niciar. În conservatismul lui este mai mult liberalism, decât în așa numita „politică liberală” a dreptei guvernamentale. Singur în politica bisericească guvernamentalii sunt radicali. Urgiteză, ca noul guvern să depărteze din administrația pe aceia, cari sub „era Banffy” au fost omenii încălcării drepturilor. „Noua eră”, noul sistem, pretinde omenii noi cu morală politică. Prima problemă a opoziției este de-a grăbi schimbarea persoanelor. Politica guvernului este în general conservativă: în ea n'are loc radicalismul politic bisericesc. Dacă așa numitul „kanzel paragraf” va fi susținut în proiectul despre judecătura Curiei, atunci sistemul-Banffy nu va peri, și prin acest paragraf se vor așeza din nou turburările politice bisericesc. Este curios a vedea, că ore în luptă din sinul partidei guvernului, va triumfa vechiul său noul sistem? Nu primesc proiectul.

Fr. Kossuth desfășură pe scurt, că partida independentă nu va vota nici unui guvern, care stă pe baza dela 67, lege de apropiatiune; acum cu atât mai vârtos nu, deore-ce în luptele din urmă s'a dat pe față, că drepturile și adevărurile națiunii maghiare nu se pot apăra pe baza dela 67. Acele lupte au dovedit, că Camarilla, despre care se credea, că a murit, trăese încă și aș, și afacerile externe, ale armatei și comerțului sunt administrate și aș din punct de vedere al imperiului.

L. Rathay nu primesc proiectul chiar și numai de aceea, că noul guvern a eșit din acea partidă, al cărei principiu a fost principiul iesuitic: scopul sfîntesc mijlocele. Istoria ungară cunoscă regi, cari și-au călcat jurământul, dăr n'a cunoscut până acum majoritate parlamentară, care să fi călcat legea. Partida guvernamentală a făcut însă și acesta. De 30 de ani, Ungurii nu și-au putut crea nici industria, nici comerțul, n'au putut valida drepturile legale ale limbei maghiare. Scie ministrul-președinte, că în îndrumările episcopilor, principalul este învățarea limbei materne, și numai ca adaus și limba maghiară? Opt sute de învățători refuză supunerea de-a învăța limba maghiară. În școlile catolice istoria maghiară se învață din cărți edate de societatea St. Stefan, în care Rakoczy e numit rebel. Așa nu se poate crea cultură maghiară. Până când faptele guvernului nu vor fi vădute și pipăite, nici un membru al opoziției nu poate avea încredere în el.

G. Ugron a început se desfășura așa numita „filosofia politică” și continuând spune, că e cuprins de desperare când privește Ungaria din punct de vedere al politicii externe. În ce s'a dezvoltat, într'ebă, organismul național al țării în timp de 30 de ani? Tote guvernele câte s'au perândat de 30 de ani încoace, n'au făcut nimic pentru a organiza „națiunea”. Pactul dela 67 a fost un expedient de a-ne continua viața și lucrarea națională. Puterile Ungariei au secăt în luptă după putere a partidelor și au creat o tristă situația. Tote poporele Europei nisuesc a-și câștiga avere și sciniță, s'ngur Austria merge spre destrămare, Țara noastră merge înaintea. Ne trebuie teritor vama autonom: până când industria și comerțul nostru nu va domina situațiunea aici acasă, n'avem să ne mai gândim la dezvoltare națională. Cultura maghiară încă s'a dezvoltat defectuos: până când casa domnitore nu va sta în fruntea culturii maghiare, până când susținem instituțiunii, cum este armata comună, care servește scopuri adversare culturii maghiare, noi nu putem împune cu cultura noastră naționalităților. Oratorul e în contra administrației de stat. Fiă-care comitat a fost asemenea fișpanului, ce l'a primit. Nu legile noastre au îmbucătățit țera, ci ilegalitățile fișpanesc. Mulți iubesc pe Banffy, căci Banffy era „liberal”, el nu voia să fie singur tiranul, ci a lăsat ca și alții să tiranizeze. De Țe ani, se suține cu ori ce preț un sistem mort, care numai cu ciomagul, cu forța, cu mișelia și cu înșelăciunea s'a putut susține. Acest sistem a făcut din politicianii inimici, Țer spiritul rău este Tisza, care mai bine era de ar fi murit. Dacă Szell vră nou sistem, trebuie să se lupte și să învingă acest spirit blăstămat. Nu primesc proiectul.

Ministrul-președ. Szell declară, că este omul păcii, ar începe războiul decât ar lua asupra-și sarcina de a respinge atacurile. Munca lui de pacificațiune nu se poate estinde până acolo, ca să câștige pe teren stanga extremă. Ar fi o muncă zadarnică acosta. E prea mult cândse dize, că de 30 de ani țera nu s'a dezvoltat de loc, cum a susținut Ugron. Cine ar vră să schimbe Ungaria dela 1867, cu cea de aș?

Vorbind de cestiunea fișpanilor dize, că ea constituie un amănunt prea neînsemnat, decât se fiă de lipsă a reflecta aș la ea. Nu vră să vorbescă nici despre spirite, căci el numai de un spirit este condus, spiritul cinstit și sincer ce l'a luat în programul lui. Se va nisui cu totă cinstea și omenia a-și realiza programul. El pte să greșescă, căci este om, rōgă însă pe deputaș să-l facă atent la primul moment când va greși, ca să nu se abată dela linia adevărată. Dela programul său însă nu se va abate nici în dreapta, nici în stanga.

După vorbirea ministrului președinte proiectul a fost primit în desbatere generală.

O expoziția de păpuși.

(Correspondență part. a „Gazetei Transilvaniei”)

București, 7 Aprilie n

Vin dela Ateneu unde, precum sciți, de mai multe zile s'a deschis expoziția interesantei colecții de păpuși a M. S. Reginei Elisabeta. Impresiunile, ce le-am primit dela această splendidă expoziția, mă îndemnuă a vă da o mică descriere a celor ce le-am vădut.

Păpușile Reginei sunt arangiate în vre-o 12 grupuri, de câte două până la 40 figuri și reprezintă diferite scene populare din diferite ținuturi, caracterizând prin grupările și costumele lor, moravurile și obiceiurile țărănesc. Majoritatea acestor grupuri înfățișeză costumele și obiceiurile țărănesc ale Românilor, atât din România, cât și dela noi din Ardeal.

Vedî între altele țărani și țerauce române din Bărgău, Năsăud și Maramureș.

Cea mai mare parte din figuri sunt sculptate de mătresti artiști și costumele lor sunt tot produse originale lucrate în miniatură întocmai costumelor, ce le pōrtă țărani.

Acosta originalitate și imitare a costumelor până la cel mai mic detail o pu-

tem mai cu seamă admira într'un grup de 40 figuri, care atrage atențiunea generală și care înfățișeză frumoasă, pitorească și istorica serbare a Junilor brașoveni la Pașci.

Grupul înfățișeză pe Junii scoborind „dintre pietri” în ordinea lor obișnuită doi câte doi și toți încălecați pe cai împodobiți. Înainte cu sfînta surlă, Țer Junii cu pancliei la pālăriile lor rotunde, în ocstume întocmai cum obișnuiesc ei. Între ei se găsesce și mândra cetă a Junilor albi, cari sunt mai gătiți, cu căciulițe înfpte cu pene de curcan, în ținuta lor eroică, cu pistole în mână descărcând din când în când câte unul. Acest grup, într'adevăr foarte reușit, e arangiat cu mult gust și pricepere de dōmna Ana Teodor Nica, care n'a cruțat nici cheltnelă, nici timp, pentru a reda cât mai original frumoasă și tradiționala serbare a Junilor dela Brașov, a căreia origine de un caracter invederat răsbōinic nu s'a putut încă esplica într'un mod mulțamitor.

După cum aflu, d-na Nica a mai arangiat încă alte două grupuri: unul reprezintă „O horă la Aninosa”, redată întocmai după un tablou al decedatului pictor Aman; al doilea grup reprezintă un joc de călușeri din Ardeal cu vătăful lor la mijloc.

Costumele bogate în ambele aceste tablouri și cu deosebire în cel dintâi, care reprezintă pe țărani din părțile muntose ale Munteniei, sunt redade cu totă bogăția și fiușețea, bine imitate până la cele mai mici amănunte.

Societatea „Munca” încă a espus o mulțime de păpuși în diferite costume, cari sunt și de vîndare. Afar'de acestea sunt și alte grupuri, între cari unul reprezintă o cetă de dorobanși cu oficerul lor în frunte ș. a.

În această expoziția se pōte vedea într'un dulap de sticlă și renumita bibliă scrisă și ilustrată cu picturi de însași M. S. Regina; tot acolo se pōte admira și celebrul tablou al pictorului polon Siemiradzki reprezentând pe „Direa, creștina în cercul lui Neron”.

Expoziția va rămâne deschisă până după Pașci și venitul ce-l aduce e destinat societății policlinice, ce pōrtă numele „Regina Elisabeta”.

SCRIRILE DILEI.

— 9 (21) Aprilie.

„Casa română ardeleană”. Foile ungaresci iau tōte notiță despre răspunsul comitetului central al „Asociațiunii” în afacerea arangierii „casei române ardelen” la expoziția lui „E. K. E.”, răspuns, care scim, că refuză „ofertul” „karpategyletiștilor”. Comisiunea museului „E. K. E.” a luat „cu părere de rău la cunoștință hotărîrea”... dăr dize, că „cu considerarea altor împrejurări, nu s'a aflat oportun a continua în această direcțiune tratările. Comisiunea însă va nisui, ca eventual să câștige alți factori românesci la colaborare în acest obiect”. Nu putem scie, cari ar fi acei „alți factori românesci” pe cari vor să-i invite la „colaborare”. „Pesti Napló”, ce primim aș, dize, ce-i drept, că „casa română ardeleană totuși se va arangia”, dăr, după informația lui, de un „factor” cu totul străin de noi, adevă de „etnografal Dr. Herrmann Antal, profesor privat de universitate și secretar al Societății etnografice”.

Congres în România. Eri s'a deschis în Focșani un congres al moravilor din tōtă România, la care au asistat și delegați ai ministrului de domenii. — În ziua de 16 Mai tōte camerele de comerț din țera se vor întruni la Ploiesci într'un congres, spre a se ocupa de cestiunea comerțului ambulant, a bileurilor din comunele rurale, precum și de alte cestiuni.

Nichita și episcopul Strossmayer. Din incidentul logodnei principelui moștenitor montenegrin, Danilo, cu fiica prințului ereditar de Mecklenburg Struitz, înrudit cu familia imperială rusescă, principela Nichita a trimis episcopului Strossmayer o telegramă, în care îi face cunoscut evenimentul familiar îmbucurător. Episcopul croat, plăcut atins de această deose-

bită atențiune, a răspuns tot pe cale telegrafică mulțamindu-i pentru onōrea de care l'a împărțășit principele și espriimând totodată binecuvîntarea asupra legăturii dintre tinerii logodnici.

Cantinele școlare din București.

În cursul lunei Martie, s'au servit, la cantinele școlare din București, un total de 5.770 dejunuri, pentru cari s'au cheltuit suma de 1.211 lei. Elevii, cari luau masa la cantine, au plătit 430 lei, Țer 30 de elevi orfanii au avut carnete de abonament plătite de diferite persoane caritabile. Fondul cantinelor școlare din București a mai crescut, în timpul din urmă, cu 2.000 lei, așa că în prezent, această instrucțiune atât de folositoare dispune de un fond stabil de 18.000 lei.

Pecură în loc de cărbuni. La direcțiunea căilor ferate române se lucrează în continuu la transformarea locomotivelor spre a le face să ardă pecură cu lignită. Până în toamnă căile ferate române vor ave 200 de locomotive, cari vor arde pecură și lignită din țera.

O victimă a nihilistilor. Pe Țerul Nevei, afară din orașul Petersburg, s'a găsit cadavrul oribil mutilat al colonelului Liskjov, care a fost până acum câte-va săptămâni șeful poliției secrete din Petersburg. Lângă cadavru s'a găsit un pumnal pe mânerul căruia se afla săpată celebra „Mâna neagră” a societății secrete nihiliste.

Telefon fără sirmă. Mario Russo d'Asar, Italian, a făcut o invenția, care interesează foarte mult navigațiunea din lumea întregă. Acosta e telefonul fără sirmă pentru corăbii. La o distanță de 7 km. telefonul începe să reveleze cu claritate prezența unei corăbii, care se apropie său trece, să indice direcțiunea drumului său, oricare ar fi starea mării, în care se navigeză, și pune pe omenii de comandă în stare să evite o ciocnire. Corăbiile de război vor ave un avantaj și mai mare din această descoperire.

Un canal transcontinental. După întreprinderea gigantă a Transsiberianului, Rusia se prepară de a executa un alt gigantic proiect, un canal transcontinental, care va lega marea Baltică cu marea Neagră. În proiectul, care a fost deja oficial sancționat, găsăm, că canalul va pleca dela Riga, îndreptându-se către Dunabourg, utilizând Dvina, până în locul unde acest fluviu o ia spre Nord-Est, între Polosk și Vitebsk. Aci d'abia vor începe adevăratele lucrări până în Beresina, care canalizată va servi și densa până la confluența ei cu Dnieper, și acest fluviu în fine va oferi și el un drum natural până în Marea-Neagră la Cherson. Astfel acest canal, de-o lungime de una miă kilometri, grația fluviilor și riuurilor, nu va percurge decât 200 kilometri drum artificial. Lucrarea va costa 200 milioane ruble (790 milioane lei) și va fi gata peste cinci ani, adevă în 1904.

Sultanul darnic. La conferența de pace și desarmare, ce se va ține luna viitoare în Haga, Sultanul încă își va trimite reprezentanții săi. După cum se anunță din Constantinopol, Sultanul va trimite prin acești delegați multe și felurite daruri pentru regina Wilhelmina a Olandei, cea mai tină și mai frumoasă dintre regine.

Un măestru de șah român. „Leipzig Illustrirte Zeitung” aduce în n-rul ultim portretul unui măestru de șah: George Marcu (Marco) din Cernăuți, născut la 1873, din părinți români. Îi face o lungă biografă și caracterisare. Spune, că a câștigat multe premii. Acum e secretar al societății șahiștilor din Viena.

Andree nu s'a găsit. Din Stockholm se anunță: Martin a telegrafiat profesorului Nordenskjöld: „Krasnoyarsk, Duminecă. Am fost în pădurea siberică Taigan. Drumurile sunt aproape de nestrăbătut. N'am întâlnit nici un Tunguz. Raportul dintâi asupra lui Andree a eșit numai dintr'o glumă a posesorului de mine puțin cultivat, Jakobleff. Ljalin și-a scris scrisoarea

cătră autoritate, după-oe redactorul diaru lui din Jenissei i-a fost istorisit despre scrisoarea lui Jakobleff, și după-oe a mai făcut sciriuri cu privire la Taigan. Ljalin n'a fost anul acesta în pădurea primitivă siberică. Astăzi plec înapoi.

3. Un mijloc de casă ieftin. Pentru regularizarea și conservarea unei mistuirii bune se recomandă cunoscutele prafuri Seidlitz ale lui Moll. Cutii originale 1 fl. bucate. Se poate căpăta ținic prin postă de către farmacistul A. Moll, liferentul curții din Viena Tuchlauben 9. În farmaciile din provincie se se ceră preparatul lui Moll provădit cu marca de contravenție și subscriere.

Serată literară-musicală în Budapesta. Primim următoarea invitare: Societatea de lectură „Petru Maior” are onoarea a Vă invita la serata literară-musicală împreună cu joc, ce o va arangia în favorul fondului său sub patronatul Il. Sale D-lui Dr. Alesandru Mocsonyi de Fom, Joi 4 Mai st. n. 1899 în reduta orașenescă. Inceputul la orele 7¹/₂ sera. Tacsă de intrare de persoană 2 fl., de familie 5 fl. Damaele sunt rugate a se prezenta în toaletă de soirée sau în costum național. Ofertele marinimose, intrate la adresa casarului George Breban (IV., Vămház-körút 6., II., 14.) se primesc cu mulțumită și se vor chita pe cale diaristică.

Program: 1. a) „Sera” de H. Pfeil. b) „Senin și furtună” esec. de corul societății. 2. „Ideal” de G. Coșbuc, declamată de D-ra Ecaterina Mezei 3. a) „Non torno” Romance de Tito. Mattei. b) „Aria Oscar” din opera „Un ballo in Maschera” de Verdi. c) Doină, cântate de d-sora Virginia Gall. 4. „Educația sexului frumos” disertație ținută de d-l Lazar Tritean, stud. fil. 5. a) „Aria Violette-i” din opera „Traviata” de Verdi. b) Solvejgs-Lied, de Grieg, cântate de d-sora Valeria Pop. 6. „Tarantelle” op. 27 de M. Moszkowski, esec. la fortepian de d-sora Clotilda Oltean. 7. a) „Nu plânge”, romanță de I. Mureșianu. b) Cântece populare, cântate de d-sora Valeria Pop. 8. „Săua și țiganul” de Th. Speranța, declamată de domnul Aurel Bratu, stud. fil. 9. a) „Moțul la drum” de I. Vidu. b) „Dorul instrăinatului” de I. Vidu, esec. de corul societății.

Procesul de presă al unor renegați.

În 19 Aprilie s'a pertractat înaintea curții cu jurați din Oradea mare un proces de presă foarte caracteristic. Rolul principal în acest proces l'au avut nisce Români renegați din faimăsa comună Măcău, ai căreia locuitorii români, după cum se scie, s'au maghiarizat în timp atât de scurt.

Procesul a fost intentat din cauza unui articol, ce s'a publicat astă-vară în „Arad és Videke” din Arad. Articolul a fost scris de Barczán Antal, fost notar la sedria orfanală din Măcău, dér, în urma mai multor „neregularități” comise în oficiu, tras în cercetare disciplinară și suspendat din post. În urma suspendării, el a publicat articolul din destiune, care era îndreptat contra cumnatului său Major Miklos, asesor la sedria orfanală. S'au certat adecă „șogorii” între sine și acum au ajuns înaintea curții cu jurați, ca să-i împace.

În articolul incriminat, Barczán, care este „Maghiar greco-catolic”, a acusat pe cumnatul său Major, că a redactat acte false, că a comis mai multe ilegalități, că „pentru a răspândi ideile sale daco-româniste a dat la casa sa proprii ore de prelegeri în limba valahă la vre-o 10—15 școlari”, că „până acolo a ajuns cu propagarea ideilor daco-române, încât în Măcău, unde cu ocaziunea numărării populației din 1851 numai trei indiviți greco-catolici s'au mărturisit, că sunt de limba valahă, în 1891 numărul acestora s'a urcat la 53, deși în acest interval n'a venit din alte părți măcar un singur ținăr valah, care să se fi aședat în comună”. A mai fost acusat Major în articolul din vorbă, că el ar fi publicat articolul în „Tribuna”, ca „colaborator intern” al acesteia.

Să nu se credă însă, că Major ar fi

meritat „învinuirea”, ce i-a făcut'o „șogorul” său Barczán, când l'a numit „daco-românist” și i-a atribuit atâtea fapte frumoase românesce. După cum vedem din raporturile foilor maghiare dela Oradea, procurorul Ferjessy s'a silit să dovedească cu martori, că Major, „deși de origine Român, întotdeauna a fost patriotul cel mai maghiar și cel mai drept”. I a și succes procurorului să dovedească acesta cu prisos. Martorul Mezey Mihály, notar public r., a spus, că aprôpe 5 ani a lucrat într'un birou cu Major și întotdeauna a recunoscut în el „un bun patriot maghiar”. Avocatul Szokoloy, pentru a arăta „patriotismul” lui Major, aminti de excursiunea, ce acesta a făcut'o la Ludovic Kossuth în Turin, ca delegat din partea orașului Măcău. Alt martor spuse, că din timpuri vechi e cunoscut cu Major, dér n'a știut, că el ar fi de origine română. Preotul rom.-cat. Köller dișe, că el este amic cu Major și-l cunoșce ca pe un „patriot exemplar”; „nici n'a știut până acum, că el este Român”. În asemenea mod au mărturisit și alții. Numai protonotarul Bakcs, ca martor adus din partea lui Barczán, dișe, că el, ce-i drept, „a auzit dela Barczán Antal, că Major ar fi ținut la locuința sa prelegeri în limba valahă”, dér nu are scire, ca Major să fi agitat contra ideii de stat. Atâta însă totuși mai scie să spună, că Major ar fi esprimat odată în scris următoarele cuvinte: „cine poate să mă oprască de a ține la tradițiunile mele naționale și familiare”. A mai spus, că el a vădit la Major un plic al unei scrisori adresate în Bucuresci pe numele „Blestematul”.

În urma acestor mărturisiri, curtea cu jurați unanim a achitat pe Major, ér pe Barczán l'a declarat vinovat. Tribunalul i-a dictat osindă de una lună închisore și 10 fl. amendă.

Din modul, cum a decurs acest proces, se poate vedé destul de clar spiritul șovinist și de-o ne mai pomenită intoleranță națională, de care sunt cuprinși astăzi Ungurii. Pentru a puté storce achitarea lui Major, toți martorii s'au silit să constate înainte de tote, că „Major e bun patriot maghiar” și-l laură în apărare contra „învinuirii”; că el ar ține la neamul său românesc. Decă s'ar fi putut constata contra lui crima de-a fi Român adevărat, sigur, că n'ar fi scăpat teafăr.

Ideile fundamentale în economia politică.

De Ioan Socaciu.

A) Baza și laturile fundamentale ale vieții omenești; constantul și variabilul, său absolutul și relativul.

(Urmare.)

b) Cele trei proprietăți cardinale omenești, corpul, rațiunea și limba, constante în numărul lor de trei, întrunite alcătuiesc omul în abstract, omul ca tip genetic invariabil, ele formează limitele constante, între cari se mișcă viața sa pe pământ privit ca limită astronomică. N'a existat și nu există om normal lipsit de vre-una dintre aceste trei proprietăți cardinale, cari se desvôltă în cursul vremii și pot să varieze în timp și spațiu, dér numărul lor nu se înmulțesce.

Întru cât ele se desvôltă, dau nascere la tipuri omenești relative, cari în diferite timpuri și locuri reprezintă specia umană, ca rasse, seminții și națiuni constatătoare din indiviți mai mult său mai puțin diferiți unii de alții.

Individul este concret, simte și are trebuințe diferite, după locul, timpul și împrejurările particulare în cari trăiesce. Trebuințele îl silesc ca să-și pună în acțiune forțele, proprietățile sale trupesci și sufletești: gândesce, speculează, planuesce, hotăresce și esecută.

Acțiunea sa e îndreptată asupra naturii externe și asupra semenilor săi, supune, instrumentează, cooperează și organizează. După încetarea unuia său unora, acțiunea o continuă alții în direcțiunile și chipul amintit, dér în forme mai mult său mai puțin schimbate.

Din această continuare a acțiunii rezultă o desvôltare, un progres în cele două direcțiuni, adecă în supunerea, apropierea și exploatarea naturii externe de-o parte, de alta în raporturile de convețuire și concurență ale ómenilor între sine, care va să dișe în organizația socială. Alături cu desvôltarea în aceste două direcțiuni se desvôltă tot-deodată și personalitatea succesivă a indiviților, atât în privința fizică, cât și în cea intelectuală și emoțională.

Așa-déră progresul merge în trei direcțiuni: una e esternă materială, alta internă individuală și alta socială. Aceste trei forme de progres, condiționate una prin alta, sunt laturile fundamentale ale vieții omenești și întrunite în o singură formă fundamentală ne prezintă viața omenească în abstract, ca tip invariabil, deosebit de viața animalelor, întocmai precum cele trei proprietăți cardinale amintite ne prezintă pe om ca tip invariabil, deosebit de animale.

N'a existat și nu poate exista viață omenească absolut fără nici un progres. Prin cercetările făcute cu deosebire în ultimul deceniu se constată, dișe Helwald, că și cei mai din urmă sêlbatici ai Istoriei și ai prezentului se împărtășesc până la un grad óre-care din bunurile specifice ale omenirii și-și documentează aparținerea lor la omenime prin arta, ce-o manifestă în prepararea nutreimentului, construirea locuințelor, facerea de vestimente, arme și unelte.

Toți sêlbatici cunosc în grad mai mare său mai mic arta de-a număra, dau espresiune mișcărilor sentimentale prin ris, plâns, cântare și joc; ei au unele forme de salutare și de etichetă. Toți au un teasaur óre-care de idei superstițioase, pe cari le privesc unii scrutători ca pe cele mai vechi urme de religie; toți cunosc și esecută arta rșboiului. În fine ei au un fel de organizația socială, trăiesc în horde și familii, au o căpeteniă, un fel de concept de proprietate și unele obiceiuri cu privire la întelmirile sexuale și rêmasele defuncțiilor.

Starea progresului la una dintre cele trei direcțiuni, precum și continuarea lui în vre-una dintr'ensele, e condiționată de un progres corăspundător al celor-lalte două direcțiuni și causază un progres corăspundător în acestea. Acesta e legea fundamentală statică și dinamică a vieții omenești, întru cât această viață constă din ordine și progres, ca două laturi inseparabile ale aceluiași principiu.¹⁾

Progresul făcut până la un timp devine un factor nou al desvôltării, care lucră cu cei de mai înainte la continuarea progresului viitor. Acest factor este elementul istoric în evoluțiunea vieții omenești, el face ca acesta să varieze în timp și să ne prezinte stări relative diferite după timp. Fiă-care stare de mai târziu este un product al stării, respective al stărilor de mai înainte.

Afară de variațiunea în timp observăm, că viața omenească variază și în spațiu. Causa fundamentală a acestei variațiuni nu este nici natura genetică a omului, nici elementul istoric, ci un al treilea factor, care constă din variațiunea naturii externe și pe care-l putem numi elementul geografic în viața omenească.

(Va urma.)

ULTIME SCIRI.

Viena, 20 Aprilie. Monarchul a primit a fi în audiență pe ambasadorul rusesc contele Kapnist.

Bucuresci 20 Aprilie. Crisa continuă. Cu tote silințele, ce și le-a dat d. Giani în unire cu d. Eug. Statescu nu succede a-se forma un guvern de concentrațiune liberală. Până astă-seră încă nimeni n'a fost însărcinat în mod oficial cu formarea noului minister.

¹⁾ Vedé relativ la această materie A. Compte o. c. p. 64,88,93 și 111. In Lippert o. c.: Introducere. H. Spencer t. I. c. 4 și 22 ș. m. d.

Bucuresci, 20 Aprilie — La scirea despre o combinația ministerială Stătescu-Sturdza-Aurelian, comitetul național studentesc a conchiămat o întrunire la „Dacia” pe adă la 2 ore d. a. pentru a protesta în contra reîntórcerei d-lui Sturdza la putere. Întrunirea s'a ținut. Cu ocazia această éráși au fost consignate trupe și gendarmeria pentru a împiedeca o manifestația pe strade.

Londra, 20 Aprilie. Din Manilla se anunță, că o cétă de 140 Americani rătăcindu-se între Laguna de Bai și între Baler a fost prinsă de resculați. Toți prizonierii au fost făcuți captivi.

Londra, 20 Aprilie. Prințul de Devonshire vorbind erí la un banquet al camerei de comerț a diș, că guvernul va nisui a stringe mai tare legăturile, ce unesc coloniile cu Anglia, ér spre scopul acesta va întări armata și marina, pentru-ca coloniile și posesiunile englese să potă fi apérate în tote părțile lumii. Cu tote acestea, Anglia va lua cu zel parte la conferența din Haga, căci interesele imperiului britanic pretind susținerea păcii.

Nou abonament

la

Gazeta Transilvaniei.

Cu 1 Aprilie st. v. 1899

s'a deschis nou abonament, la care invităm pe toți amicii și sprijinitorii fôiei noastre.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an	12 fl.
pe șese luni	6 „
pe trei luni	3 „
pe o lună	1 „

Pentru România și străinătate:

pe un an	franci, 40
pe șese luni	„ 20
pe trei luni	„ 10
pe o lună	„ 3.50

Abonarea se poate face mai ușor prin mandate postale.

Administrațiunea.

Literatură.

„Colonel David baron Urs de Margina la Solferino și Lissa”. Interesanta și eminenta conferență, ce a ținut'o d-nul colonel c. și r. Francisc Rieger anul trecut în reuniunile militare dela Brașov și Sibiu asupra nenitatului colonel David baron Urs de Margina, a apărut acum și în limba română în Tipografia A. Mureșianu, Brașov, într'o broșură cu titlul de mai sus. Cetitorilor noștri le este cunoscută obiectivitatea, cu care d l colonel Rieger descrie înaltele însușiri și meritele neperitoare, pe cari nenitatul baron Urs și-le-a câștigat pentru tron, patriă și națiune. Credem decă a se fi făcut un bun serviciu literaturii noastre prin traducerea și tipărirea în broșură a acestei conferențe. La traducere s'a folosit terminologia curată militară română. Broșura conține și două portrete bine reușite ale baronului Urs, unul din anii de mai înainte, când încă era major, ér altul din timpul mai recent; mai conține și o hartă a Lissei, cum și ilustrațiunea mormântului eroului nostru. Broșura se poate procura dela Tipografia „A. Mureșianu” din Brașov. Prețul 40 cr. exemplarul (plus 3 cr. porto.)

Cu numărul de față se sisteză espedarea fôiei celor ce nu și-au re'noit abonamentul.

Administrațiunea

„Gazetei Transilvaniei

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Gregoriu Maior.

